

PEARLS OF ARMENIAN HERITAGE

ԳՐԻԳՐ ՏԱԹԵՒԱՅԻ (1346–1410)

Եսայի Լջեցի ընկալման պատճառով իր աշակերտներով (Ձեռագիր թ. 365, Մատենադարան, Սբգ. Յակոբեանց, Երուսաղեմ)

Յովհան Որոտնեցիի աշակերտներն էլ անոր յաջորդ՝ հայ Դպրոցական մշակութային ծաղկումին անուանի ուսուցչապետներն է Գրիգոր Վարդապետ: Հակառակ որ քաղաքական անկայուն ժամանակներուն հետեանքով ստիպողաբար դեզերած է եւ վարած է ուսուցչապետութիւնը շատ վանական ուսումնարաններու մէջ (Ապրակունեաց, Մեծօփ, Սաղմոսավանք, Որոտնավանք) Տաթեւացի կոչումով կը յիշուի ան, որովհետեւ ամէնէն երկար Տաթեւի մեծ Վանքին մէջ առաջ տարած է իր հսկայածափալ գիտական աշխատանքը:

Հայ Դոմենիկեան "միաբանող" եղբայրութեան դպրոցին դէմ դնելու համար՝ Գրիգոր Տաթեւացին որդեգրած է Յովհաննէս Դունս Սկովտիացիի մտաւորական ուղղութիւնը, մեծապէս ընդարձակելով եւ հարստացնելով հայոց իմաստասիրական եւ աստուածաբանական մտաւորական հորիզոնը:

Յովհաննէս Որոտնեցի եւ Գրիգոր Տաթեւացի, 18րդ դարու մանրանկար, ձեռագիր թ. 3295, Մատենադարան, Երեւան:

Մտաւորական իր հետաքրքրութիւնը, սակայն, փակ չէ մնացած իր հակառակորդներուն եռանդագին պաշտպանած արիստոտէլեան իմացութիւններուն դէմ. փաստ՝ իր համառօտ թարգմանութիւնը Թոմաս Ագուինացիի Contra Gentiles հսկայ աշխատութեան "Ընդդէմ Տաճկաց" տիտղոսով, զոր օսմանեան գրաքննութիւնը թոյլ չտուաւ հրատարակել "Գիրք Հարցմանց"ին 1729-ի հրատարակութեան մէջ: Բարկէն Կիլիսիեցեան սրբազանը յետոյ առանձին հատորով հրատարակեց զայն (Ազգային Մատենադարան շարքին 123րդ հատորը, Վիեննա, Մխիթարեան Տպարան 1930):

Տաթեւացիին մտաւոր-իմացական ժառանգութիւնը ծանրցուած է հայոց մէջ շատ սեղմ եւ սահմանափակ տեսութեամբ՝ կրօնական հակամարտութիւններու շուրջին տակ: Անցեալ դարուն համայնավար որոնք՝ օգտագործելու հայոց կրօնական աւանդական հաւատարմութիւնը՝ սեպ խրելու Արեւմուտքի քաղաքակրթութեան դէմ եւ ամէն գնով երկփեղկելու հայ հասարակութիւնը տակաւին կը պահէ իր ազդեցութիւնը. եւ Գրիգոր Տաթեւացիին հոգեւոր եւ մտաւոր իսկական բացումը եւ հայոց Դպրոցական մեծահարուստ մշակոյթը կորսուած կը մնայ մեր ներկայ սերունդին համար: